

UTICAJ VASPITNE ZANEMARENOSTI I VASPITNE ZAPUŠTENOSTI DJECE NA POJAVU NASILJA U PORODICI/ IMPACT OF EDUCATIONAL NEGLECT AND EDUCATIONAL NEGLECT CHILDREN AT THE APPEARANCE OF VIOLENCE IN THE FAMILY

Halid Ganija¹

¹Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Aleja Konzula - Meljanac bb, Travnik, BiH,
e-mail: ganijah1@yahoo.com

UDK / UDC 347.1:347.75
Stručni članak

Sažetak

Ovaj rad se bavi pitanjima zapuštanja i zanemarivanja djece pri odrastanju i odgoju i kasniji uticaj na pojavu nasilja u porodici. Zapuštanje djece je opisano i definisano s prekršajnog i krivično-pravnog stajališta. Kako bi se bolje razumio ovaj problem potrebno je poznavati razvoj djeteta, te znati koliko je poticanje od strane roditelja važno za zdrav razvoj djeteta, odnosno kako je nedostatak poticanja prvi znak zanemarivanja i zapuštanja djeteta. Odgojno zapuštenim djetetom treba smatrati svako dijete čiji su roditelji, staraoci ili usvojioci, odnosno društvena zajednica, grubo zapustili njegovo zbrinjavanje i odgoj. Prema američkim istraživanjima: zanemarivanje čini 50 do 60 posto svih oblika zlostavljanja. Dakle, zlostavljanje podrazumjeva bilo koji oblik fizičkog i-ili emocionalnog zlostavljanja, seksualnog zlostavljanja te zanemarivanja koji uzrokuje posljedice opasne po dječiji normalan razvoj. Dok je zanemarivanje nedostatak odgovarajuće brige i njege odraslih osoba prema djetetu. Na kraju se daje mogući model pristupa suočavanja s problemom zanemarivanja i zapuštanja djece.

Ključne riječi: zlostavljanje, zanemarivanje, zapuštenost, nasilje u porodici, prekršaj, krivično djelo.

Abstract

This article is about child abuse and neglect of child and problems which schools and parents have during solution of the problem. Neglect of children is presented according to the Misdemeanor law and Criminal law. For successfully solving this problem, important thing is to know child's development and also parents help is needed here. According to the American research: Neglect of children is fifty-sixty percent of all kind of abuses. Abuse is physical, emotional or sexual maltreatment which causes serious consequences to childrens normal development. Child neglect is a deficit in meeting a child's needs.

Keywords: abuse, negligence, disrepair, family, the educational role of the school, misdemeanor, criminal offense.

Uvod

Odgoj, vaspitanje, obrazovanje i odrastanje djece⁹⁸ i maloljetnika⁹⁹ je veoma dinamičan proces u kojem oni stiču znanja, vještine, prihvataju stavove i navike. U isto vrijeme to je i period velike emotivne osjetljivosti. Veliku ulogu pa ako to temeljitije analiziramo možemo reći najveću ulogu u odrastanju i formiranju djece i maloljetnika ima porodica-roditelji, škola ali i okruženje u kojem žive.

Mnoge vrijednosti su izgubljene i, otišle, današnje društvo ne nudi da se oni razvijaju u mlade ljude pune znanja, života, optimizma, vizije za svoju budućnost i emocija prema svojoj državi. Velike ekonomske krize, migracije, razdvojenost roditelja i drugih članova porodice, samohrani roditelj, nepostojanje adekvatnog zaposlenja doveli su do toga da raste broj vaspitno zanemarene i vaspitno zapuštene djece a samim tim povećava se broj maloljetnih delinkvenata tj. maloljetnih lica koja dolaze u sukob sa zakonom. Tako, na primjer, loše i neadekvatno zbrinuto dijete, bez mogućnosti zadovoljavanja odgovarajućih osnovnih egzistencijalnih potreba, prehrane, njege, odjeće, stana, uz roditelje koji su neradnici, kriminalci, skitnice, alkoholičari, narkomani i sl. u većini slučajeva će biti izloženo i gruboj nebrizi za njegov odgoj i obrazovanje. Ovo može imati za posljedicu odgojnu zapuštenost, odnosno ponašanje koje prethodi delinkventnom ponašanju djeteta a sutra kao odrasle osobe imat će sve pretpostavke osobe sklone nasilju u porodici. Vaspitna zanemarenost i zapuštenost mogu povećati rizik od nasilja u porodici.

Trenutno društvo ne radi dovoljno i kvalitetno da bi se suzbila i smanjila maloljetnička delinkvencija, a roditelji kao jedinke sa ličnim neriješenim pitanjima ne mogu sami da se izbore sa problemima mladih. Također, škole više ne predstavljaju ustanovu u kojoj će dijete dobiti odgoj, predznanje i vaspitanje, jer nemaju vremena da se bave problemima mladih i nisu motivisane da zajedno sa roditeljima rade na usmjeravanju djece da cijene današnje vrijednosti životne sredine, znanja, uvažavanja i poštenja.

Velika većina maloljetnika koja dolazi u sukob sa zakonom žrtva je zanemarenosti i zapuštenosti, iskorištavanja teških ekonomskih i društvenih uslova. Ovi maloljetnici trebaju i imaju pravo na pomoć i odgovarajuću brigu, zaštitu i priliku za društvenu reintegraciju.

Briga za djecu i mlade trebala bi nadilaziti okvire porodičnog uticaja, a u demokratskim i humanistički orijentisanim društvima trebala bi pripadati području javnog interesa i nalaziti se na nivou javne potrebe. Nedostatak emocionalne podrške i adekvatnog vaspitanja može uticati na formiranje agresivnog ponašanja kod pojedinaca, što može rezultirati nasiljem u odnosima. Važno je pružiti djeci stabilno okruženje i ljubav kako bi se smanjio potencijalni uticaj negativnih faktora na njihovo ponašanje.

⁹⁸ Dijete je osoba koja nije navršila 4 godina života (član 2 st.12 Krivičnog zakona FBiH)

⁹⁹ Maloljetnik je osoba koja nije navršila 18 godina života (član 2 st.13 Krivičnog zakona FBiH)

Pojmovno određenje

Vaspitno zanemareni i vaspitno zapušteni¹⁰⁰ maloljetnici su prema pravnom, pedagoškom, sociološkom i socijalno političkom kriteriju posebna kategorija maloljetnika. S obzirom na učestalost i redovitost javljanja predstavljaju društvenu pojavu, a s obzirom na posljedice društveni problem.

Vaspitna zanemarenost, pojam koji se odnosi na nedostatak emocionalne podrške, pažnje, interakcije i stvaranja sigurne i podržavajuće sredine za dijete. To može obuhvatiti nedostatak emocionalne podrške i topline od strane roditelja ili staratelja, nedostatak stimulacije i podrške u razvoju intelektualnih i socijalnih vještina, nedostatak pružanja pažnje i razumijevanja za emotivne potrebe djeteta.

Vaspitna zapuštenost, pojam koji se odnosi na nedostatak pružanja fizičke, emocionalne, socijalne ili obrazovne podrške i brige koja je neophodna za zdrav razvoj djeteta. To može uključivati nedostatak emocionalne podrške, prisustva roditelja ili odsustva adekvatnog nadzora i vodstva.

Ovi pojmovi se često koriste u kontekstu zaštite djece i prevencije zlostavljanja i zanemarivanja.

Vaspitna zapuštenost i zanemarenost mogu imati dugoročne štetne posljedice po emocionalno, socijalno blagostanje djeteta, pa je jako važno blagovremeno ih prepoznati i reagovati na vrijeme kako bi se dala adekvatna podrška mladim.

Dva su konstitutivna elementa ove pojave: maloljetstvo i narušavanje opšte prihvaćenih normi ponašanja. Pojam opšte prihvaćenih normi ponašanja je tako širok da obuhvata kako pravom konkretizovana pravila, tako i ona koja proizilaze iz morala, pa i običaja. Usmjerena su na različite objekte, podrazumijevaju ili isključuju različite odnose i stavove. Obuhvataju dakle sve sfere života, pa su pokrivene u smislu njihovog formiranja i usvajanja i politikom i pravom i pedagogijom, tj. polidisciplinarno. Otuda određivanje pojma pojave vaspitne zanemarenosti i vaspitne zapuštenosti može da ima različite aspekte.

Pravni okvir

Zakonsko određivanje pojma zbog svog javno prihvaćenog sadržaja predstavlja najpogodniju osnovu. Uopštenost pravne norme kojom je pojava definisana ima više idejni nego pravni značaj.

¹⁰⁰ član 219. Krivičnog zakona FBiH

Odstupanja od prihvaćenih normi daleko su raznovrsnija, ponekad oštrija, često manje jasna nego što su to odstupanja od pravnih normi.

Pojava vaspitne zanemarenosti i vaspitne zapuštenosti je teško shvatljiva budući da je ovisna od stavova uže a ne samo šire sredine, idejnih stavova društva pa i od shvatanja pojedinaca.

Identifikujući pojavu po njenim osnovnim konstitutivnim elementima zakonodavac je s obzirom na unutrašnju klasifikaciju pojave, odredio i dodatne, posebne, elemente. Elementi koji razdvajaju vaspitno zapuštenu od vaspitno zanemarenih relevantni su nivou konstitutivnog elementa narušavanja opšte prihvaćenih normi ponašanja, uzroku narušavanja te uzroku nastanka pojave i njenim manifestacijama.

Unutarnja identifikacija ove pojave upućuje s toga na još jednu diferencijalnu osobinu predmetne kategorije maloljetnika. Radi se o vršenju krivičnih djela i prekršaja kao oblika ponašanja vaspitno zapuštenih maloljetnika.

Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH (član 13)¹⁰¹, Porodični zakon FBiH (član 2)¹⁰², Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (član 2, član 219) ove kategorije razdvaja i definiše na sljedeći način:

Odgojno zanemareno dijete je dijete koje zbog nedovoljnog nadzora i brige roditelja, te negativnog uticaja sredine, narušava opće prihvaćene norme ponašanja.

Odgojno zapušteno dijete je dijete koje svojim ponašanjem narušava opće prihvaćene norme i vrši prekršaje ili krivična djela.¹⁰³

Vaspitno zapušteni maloljetnici su počinioci krivičnih djela koji jesu ili nisu osuđeni, pa se stoga unutar njih stvara podgrupa maloljetnih delinkvenata, tj. oni protiv kojih je vođen krivični postupak i kojim je izrečena vaspitna mjera.

Naravno, propisi koji regulišu pitanje ove problematike variraju u zavisnosti od države i njenog pravnog sistema. U većini zemalja, ova pitanja su pokrivena zakonima i propisima koji se odnose na zaštitu djece, porodično pravo, socijalnu zaštitu i prava djeteta.

Na primjer, u Sjedinjenim Američkim Državama, propisi kao što su Child Abuse Prevention and Treatment Act (CAPTA) i različiti državni zakoni o zaštiti djece, regulišu postupanje u slučajevima zanemarenosti i zlostavljanja djece.

¹⁰¹ „Sl. novine FBiH“, br. 36/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/14, 76/2014, 46/2016, 75/2017.

¹⁰² „Sl. novine FBiH“, br. 35/05, 31/14.

¹⁰³ Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH, „Sl. novine FBiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 7/14, 45/16, 19/17, 40/18, član 12, član 13

U Evropskoj uniji, Direktiva o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i borbe protiv istih (2011-93-EU) predstavlja minimalne standarde za zaštitu djece, uključujući i mjere protiv vaspitne zanemarenosti. Takođe, mnoge države imaju nacionalne zakone koji pobliže uređuju postupanje u slučajevima vaspitne zanemarenosti i zapuštenosti uključujući procedure za prijavljivanje, istraživanje i zaštitu djece.

Osim zakona, postoji i niz smjesnica, politika i programa koji se bave prevencijom i reagovanjem na vaspitnu zanemarenost i zapuštenost.

Naravno, u ovu problematiku često se kroz različite planove i programe uključuju i različite ustanove kao što su škole, zdravstvene ustanove, socijalne službe i nevladine organizacije kako bi se osigurala zaštita i podrška djeci koja su izložene riziku.

Razvoj pojave

Ličnosti u razvoju neophodna je stalna briga, staranje, vođenje, usmjeravanje u pozitivnom pravcu, savjetovanje i pomaganje u teškoćama i dilemama koji prate period razvoja i sazrijevanja. Ukoliko ličnost u razvoju u porodici u kojoj raste nema takve uslove za razvoj, odnosno ukoliko roditeljsku ljubav, odgovornost i brigu zamjene grubo zanemarivanje roditeljskih dužnosti i obaveza i odsustvo svake odgovornosti za razvoj i vaspitanje djeteta onda sigurno možemo očekivati pogrešan razvoj i devijaciju u ponašanju i stavovima.

Vaspitanje igra ključnu ulogu u formiranju ličnosti i društvenih vještina pojedinca. Uticaj vaspitne zanemarenosti i vaspitne zapuštenosti može biti duboko ukorjenjen u kasnijem životu, sa potencijalom da oblikuje emocionalne i socijalne aspekte ličnosti. Ovaj tekst će istražiti kako ovi faktori mogu doprineti pojavi nasilja u porodici i kako pružanje podrške u ranom detinjstvu može imati pozitivan uticaj na sprečavanje takvih problema.

Vaspitna zanemarenost se odnosi na nedostatak odgovarajuće pažnje, brige i emocionalne podrške tokom djetinjstva. Djeca koja su izložena ovakvom nedostatku često se suočavaju s izazovima u razvoju emocionalne inteligencije i stabilnih međuljudskih odnosa. Nedostatak pozitivnih modela i vaspitnih smjernica može dovesti do neadekvatnog upravljanja emocijama, često ispoljavajući agresivno ponašanje.

Slično tome, vaspitna zapuštenost se odnosi na fizički ili materijalni nedostatak njege i podrške. Djeca koja su izložena ovakvim uslovima često se bore sa osnovnim potrebama poput ishrane, odjeće i sigurnosti. Ovo može prouzrokovati osjećaj nesigurnosti i stvaranje mehanizama odbrane, uključujući agresivnost kao način zaštite.

Kada ova dva elementa – zanemarenost i zapuštenost – kombinujemo, možemo vidjeti ozbiljan uticaj na socijalni razvoj pojedinca. Nedostatak stabilnosti i podrške u porodičnom okruženju može uticati na formiranje nefunkcionalnih obrazaca ponašanja, uključujući agresivnost i nasilje.

Nasilje u porodici često proizlazi iz neadekvatnih mehanizama suočavanja sa stresom i emocionalnim izazovima. Osobe koje su bile izložene vaspitnoj zanemarenosti i zapuštenosti

mogu imati poteškoća u upravljanju sopstvenim emocijama i rješavanju konflikata na zdrav način. Agresija postaje izraz njihovih frustracija i nesigurnosti.

Bitna komponenta u prevazilaženju ovih izazova je pružanje podrške u ranom djetinjstvu. Programi podrške porodicama, edukacija roditelja i pružanje resursa za djecu koja su izložena teškim uslovima mogu značajno smanjiti rizik od nasilja u porodici. Razvijanje sigurnih i podržavajućih porodičnih okruženja može doprinjeti emocionalnoj stabilnosti i jačanju vještina suočavanja kod djece.

Međutim, važno je napomenuti da vaspitna zanemarenost i zapuštenost nisu jedini faktori koji utiču na pojavu nasilja u porodici. Kompleksnost ovog pitanja uključuje i socijalne, ekonomske i kulturne elemente koji mogu doprinjeti stvaranju nasilnih dinamika unutar porodičnih odnosa.

Uzimajući u obzir ove složene faktore, multidisciplinarni pristup je ključan za prevenciju nasilja u porodici. Ovo uključuje saradnju između socijalnih radnika, psihologa, obrazovnih ustanova i zajednica kako bi se stvorila podrška koja je potrebna da bi se prekinuo ciklus nasilja i omogućila zdrava sredina za sve članove porodice.

Vaspitna zanemarenost i vaspitna zapuštenost imaju dubok i dugotrajan uticaj na formiranje ličnosti i socijalnih vještina pojedinca. Prevencija nasilja u porodici zahtjeva rano prepoznavanje i podršku, kako bi se osiguralo da djeca imaju sigurno i podržavajuće okruženje u kojem mogu razviti zdrave mehanizme suočavanja i emocionalnu stabilnost.

Danas u dvadeset prvom vijeku imamo sve više prisutnu pojavu maloljetničke delinkvencije a odsutnu roditeljsku obavezu i prava koja su utvrđena Porodičnim i drugim zakonima koji uređuju prava i obaveze roditelja kao i odnose između roditelja i djece.

Kad govorimo o vaspitnoj zanemarenosti i zapuštenosti onda stalno ističemo nužnost blagovremenog otkrivanja ovih pojava radi što ranijeg i efikasnijeg djelovanja na njihovo suzbijanje i otkrivanje uzroka njihovog nastajanja.

Vaspitna zapuštenost i zanemarenost su takve društvene pojave u čijem otkrivanju, suzbijanju i rješavanju treba da se angažuju brojne društvene snage, jer se samo koordiniranim i sinhronizovanim djelovanjem mogu postići željeni efekti. Nažalost u našem društvu ove pojave još uvijek u najvećoj mjeri tretiraju i postupaju organi gonjenja, što znači da je u njihovom rješavanju dominantan kurativni rad. Drugim riječima preventivni rada, što je daleko važnije i sa stanovišta interesa tih maloljetnika, a i interesa društva kao da uopšte nema.

S obzirom da se ovdje radi o djeci i mladima, školskim obveznicima i učenicima srednjih škola, bilo bi za očekivati da ove pojave prvo registruje i evidentira škola koju takvi učenici pohađaju. Ovo tim prije što osnovne škole, kao i srednje u najvećoj mjeri imaju psihopedagošku službu, a neke čak i socijalnu. Zadatak bi im pored ostalog, trebao biti i blagovremeno otkrivanje i najblažih oblika devijantnog ponašanja i teškoća u razvoju, kao i djelovanja da se takvo ponašanje i teškoće otklone. Ohrabruje prijedlog ministarstva obrazovanja u Kantonu Sarajevo da se u svim školama u KS sistematizuje radno mjesto psihologa i socijalnog radnika. Činjenica je da se škola mora bolje

organizovati kako bi se sama uključila u koordiniranu društvenu akciju na suzbijanju i rješavanju ove pojave.

Sa aspekta blagovremenosti mjesna zajednica kao mjesto življenja i okupljanja njenih građana morala bi mnogo ranije uočavati i prijavljivati devijantno ponašanje mladih, kao i druge asocijalne pojave. U tom pogledu mogla bi se staviti ozbiljna primjedba na rad komisija za socijalna pitanja mjesnih zajednica, a isto tako i na rad centara za socijalni rad koji su svoj rad organizovali na teritorijalnom principu, ali koji se očito nedovoljno angažuju na otkrivanju i pronalaženju stanja socijalne potrebe.

Centri za socijalni rad su još uvijek u poziciji da stupaju u akciju kad im se prijavi slučaj vaspitne zapuštenosti odnosno zanemarenosti. S druge strane ni mnogi roditelji se ne trude da blagovremeno zatraže pomoć od nadležnih stručnih službi. Razloge za ovakav stav roditelja ima više: kod jednih je to van svake sumnje neodgovornost prema vaspitanju svoje djece, kod drugih je ponekad prisutan i stid da saopšte da je njihovo dijete postalo problem i da mu treba tuđa pomoć. Neki pokušavaju sami da rigidnim i autoritativnim stavom uz primjenu veoma strogih mjera kao što je fizičko kažnjavanje pa čak i zlostavljanje, utiču na promjenu ponašanja čime još više zatežu konfliktnu situaciju i sukob između sebe i svog djeteta.

Naime, oni koji bi trebali prvi reagovati na pojavu devijantnog ponašanja su roditelji, škola i mjesne zajednice odnosno lokalna zajednica.

Kada vaspitanik nastavi sa daljim negativnim ponašanjem onda na takvo ponašanje reaguje često i istovremeno više činilaca za istog maloljetnika, a najčešći su organi gonjenja tj. policija, tužilaštvo i sud.

Iz ovoga proizilazi da u bosansko-hercegovačkom društvu još uvijek dominira kurativni i represivni rad u suzbijanju i rješavanju ove pojave. Ako se međutim, na tom stupnju zahvati pojava, onda je potrebno uložiti mnogo više napora u rješavanju pojedinih slučajeva, pri čemu je ishod mnogo neizvjesniji.

Možda ovaj rad ne bi bio cjelovit ako ne bismo spomenuli bar neke objektivne probleme koji zadese porodicu i društvo. Vaspitna zanemarenost, odnosno zapuštenost imaju svoje pojave oblike po kojima se jedna mlada ličnost može svrstati u kategoriju devijantnog ponašanja.

Saznanja do kojih smo došli na osnovu provedenih istraživanja i podataka statističkog zavoda FBiH, vaspitno zanemarena i zapuštena djeca su u najvećem broju bračna i potiču iz formalno potpunih porodica. Još potpuniju sliku o porodici, odnosno roditeljima maloljetnika dobila bi se iz podataka koji govore o ponašanju, društvenom statusu i zaposlenosti roditelja.

Danas u BiH u velikom broju porodica postoje krupni problemi i nepovoljna stanja koja onemogućuju porodici da uspješno vrši svoju vaspitnu funkciju.¹⁰⁴ Sigurno je da ovakvi roditelji zbog stanja svoje ličnosti ne mogu vršiti vaspitni uticaj na svoju djecu, a isto tako ne mogu biti

¹⁰⁴ Poseban izvještaj ombudsmana za djecu, RS od 15.08.2011.

pogodan model za identifikaciju svojoj djeci. Boreći se sa svojim problemima ovi roditelji nemaju vremena, a ni odovornosti da se bave vlastitom djecom, a djeca ne mogu dobiti odgovore i pomoć na pitanja koja se pred njih postavljaju.

U pogledu zdravstvenog stanja situacija je takođe vrlo složena. Određene vrste bolesti neke roditelje za duže vrijeme ili čak trajno odvajaju od porodice. Loše zdravstveno stanje jednog roditelja nepovoljno se odražava na ukupno stanje u porodici zbog čega i djeca trpe.

Nezaposlenost roditelja dovodi porodicu u teško materijalno stanje kada se ne mogu zadovoljiti elementarne potrebe članova porodice.

Iz svega rečenog može se zaključiti da su porodice ovih maloljetnika opterećene brojnim teškoćama i problemima, što im često stvara teškoće u vršenju roditeljskih dužnosti i prava. Mnogi roditelji opterećeni sobom i svojim problemima ne mogu da se posvete odnosno da se bave svojom djecom.

Sve navedeno ove maloljetnike će staviti u iskušenje da u budućnosti budu osobe koje će biti u sukobu sa zakonom, da budu suđeni, da se nalaze na izdržavanju kazne i da formiraju vlastite porodice a čiji se potomci, nažalost, neće razlikovati od roditelja.

Zaključak

Vaspitno zanemareni i vaspitno zapušteni maloljetnici uslijed učestalosti i redovnog javljanja zadržavaju i danas svojstvo društveno negativne pojave. U svim pokazateljima socijalne strukture društva naznačena je, bilo kao kategorija vaspitne zapuštenosti, vaspitne zanemarenosti ili kao maloljetnička delinkvencija.

Sadržajno pojava označava odstupanje od opšte prihvaćenih normi ponašanja. Pojavni oblici-manifestacije doživljavaju određene transformacije koje se čak mogu okvalifikovati kao manifestacije jačeg stepena društvene opasnosti.

I dalje se javljaju poznati oblici, kao što su skitnja, bježanje od kuće i škole, nestaju manifestacije kao što je tapkaranje i javljaju se nove, kao što su :alkoholizam, narkomanija, siledžijsko ponašanje, koje bez obzira na relativno mali broj evidentiranih maloljetnika nose visok stepen društvene opasnosti.

Maloljetnici delinkventi također pokazuju evoluciju manifestovanja delinkventnog ponašanja. Krivična djela protiv imovine u stalnom su porastu, a najčešće su to teške krađe, provalne krađe i drugi oblici krađa.

Iz navedenog se može zaključiti da su uzroci pojava devijantnog ponašanja prvenstveno u porodici i to izraženi kao loši vaspitni postupci, kao što je grubo zanemarivanje brige o djeci i odsustvo nadzora nad istim, i kao vrlo važan element kojeg je potrebno naglasiti je nedostatak; emocionalne podrške; djeci.

Uticaj vaspitne zanemarenosti i vaspitne zapuštenosti može biti duboko ukorijenjen u kasnijem životu, sa pretpostavkom da oblikuje emocionalne i socijalne karakteristike ličnosti. Vaspitna zanemarenost i zapuštenost mogu povećati rizik od nasilja u porodici. Nedostatak emocionalne podrške i adekvatnog vaspitanja može uticati na formiranje agresivnih ponašanja kod osoba a što će rezultirati nasiljem.

Nivo društvene brige za maloljetnika je nizak i nije diferenciran i to posebno pogađa djecu čije porodice nisu u stanju da vrše vaspitnu funkciju.

U cilju blagovremenog otkrivanja ovih pojava radi što ranijeg djelovanja njihovog suzbijanja i otkrivanja uzroka njihovog nastajanja neophodno je ostvariti punu saradnju svih društvenih faktora koji utiču na vaspitanje i prevaspitanje djece i maloljetnika. Takođe, pružiti potrebnu pomoć porodicama koje su se zatekle u ovim situacijama i koje samostalno bez kontinuirane pomoći zajednice nisu u stanju riješiti ove probleme.

LITERATURA

1. Goleman, D. (1997); Emocionalna inteligencija, Mozaik knjiga, Zagreb.
2. Juul, J. (2008); Život u obitelji: Najvažnije vrijednosti u zajedničkom životu i odgoju djece, Naklada Pelago, Zagreb.
3. Krivični zakon Bosne i Hercegovine, (Sl. glasnik, br.3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06).
4. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, (Sl. novine FBiH, br. 36/03, 21/04, 69/04, 19/05, 42/10).
5. Mililša, Z. (2011); Obitelj na kušnji, <http://www.cpi.hr/download/links/hr/13800.pdf>
6. Mitrović, D. (1981); Predškolska pedagogija, Svjetlost, Sarajevo.
7. Singer, M. (1998); Kaznenopravna odgovornost i zaštita mladeži, Globus, Zagreb.
8. Vukasović, A. (1994); Obitelj, škola i intelektualni razvitak mladeži, Birotisak doo, Zagreb.
9. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16)